

מסורת הש"ס

(א) דלחוי זיק, ג' צ"ב ו';
 (ב) ומתן שיד עיר לך חסד;
 (ד) ונתינת ש"ש' (א) ע"כ;
 ש"ך נעמי הקדוש (ו) וע"כ;
 (ז) ונתינת ג"ג (ח) ונך חסד;
 (ט) זיק מ"מ (י) ז"ל נתינת חסד
 מעשרה היו מעשר אע"פ שאין
 שום שם למעשר כ"י זיק;
 (כ) ג' זיק מעשר כיוצא בו
 ונטול מאומה דילמא אכא כ"י,
 (ל) מעשה אחרות זיק;
 (מ) ז"ל פרק שני לתרומות כל
 המורה כולה למדה ומלמדה
 חוק כ"י זיק, (נ) נמי דלפני
 (ס) דלמדי מעשה זיק;
 (ע) וי"א שם מקומות דשריין
 כסאמר מעשר שני לנפשו היו
 ונטול מאומה דילמא אכא כ"י,
 זיק מעשה אע"פ (פ) אע"כ
 מוס' חולין ו' ד"ה ודילמא,

תורה אור השלם

1. כי את מעשר בני
 ישראל אשר ירבו לו
 תרומה נתתי ללויים לנחלה
 על פני ארצותי ליהם בחוק
 בני ישראל לא יבדלו
 נחלה: במדבר י"ב ו'
 2. וכל מעשר בקר וצאן
 כל אשר יעבר תחת הוצאת
 הקדשיו יקדו קדש לך:
 ויקרא לו כ"ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ז"ה ודילמא וכו'
 אלא במונו (ענין) חז"מ וי"ב
 ס"א פשוט (ב) ד"ה דלחוי
 וכו' עליו שם המד':

מוסף רש"י

אף תרומת מעשר. אע"פ
 שיעורה קניז מן התורה
 מעשר מן המעשה ניתלת
 כזאת (ישור' א', א') מנין
 הראוי פוטרו. היה לו
 טעמים ומנה משו ומת אחד
 מן שאר המעשרים פשוט
 ואין מנין ממשפחין לענין
 אחר, שילוו לו טעמים עד
 שיעור זמן גורמן ויפריש עם
 אלו, אבל המנין פשוטין במנין
 הראוי, ויפלו לא מעשר יעבר
 ולא סביר עבר, דמעשרת תחת
 הכנסו וכו' עליו כיון לעשר
 שוב אינו מעשריו פשט אחרת
 שילוו לו טעמים לנפך עמהם
 (ב"מ א')

מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

נ"א.

עין משפט נר מצוה

בג א מ"י ס"א מהל' מעשר
 הל' ד ת"י מ"ה
 תרומות הלכ' י ת"י
 ס"י מ"ה ע"פ כל דאמרינן
 מ"ד:
 מד ב ג מ"י ס"א מהל'
 תרומות הלכ' ג:
 מה ד ה מ"י גס ה' י
 סגן ענין ר"י:
 מו ו מ"י גס ה' ה:

שיעור מקובצת

אף עשירי קדוש מאליה מנא
 ליה: ע' עשירי נמקח: א מנה
 תשעה ושתיים עשירי:
 א לישון אחר: א עשירי
 דשם מעשר מקדש: א י"ל
 דמיוח: א סברא ללמוד זה
 מזה התרומה: א שיעור
 אפילו הכי מקשינן להו:
 אן אפשר הכי נמי כ"י
 דגן אע"פ דמקדש קרא:
 א לפרש דמשמע ליה
 דל"י: א שוין כמו במכניס
 כ"י הילכך צריך לאוקמה:
 יא אילעור חזק היה אמנת:
 א במעשה מאומה אמאי:
 א סבר דמעשר כיוצא בו
 דלמא אבא: אן דקתי אור
 מ' נמקח: אן י"ל משום
 א דכתיב ענין: אן דמשמע
 ראשית דגן: אן פ"ה דהא
 דיליף: אן מוקף דארמיין
 בירושלמי: א מעשר ובהדיא
 תנן בספסוף כבורים תרומת
 מעשר: אן המוקף מפרש
 ר"ת הדיינו מדבריהם
 אבל מדאורייתא לא:
 א בקונטרס משמע
 דבמחשבה פליגי דפי
 יהודה: אן יהודה
 דמשפתין: אן פ"י נמי
 נמי:
 אן י"ד שנתן:
 דמשום: אן י"ד שנתן
 ענינו בדר זה ואוכל
 בצד אחר דכל זה נפקא
 מונחשבה: אן המחשבה
 שחשב: אן נמי דוכתא
 דקרי: אן פשע דארמיין
 ליהיב: אן פ"י הקונטרס
 נחשבו: אן פליגי
 גבי כל נדיב כל דקאמר
 תרומה: אן י"ד שנתן:
 אן פריך בכומר והא מחוקן
 ושני מר"א בר' שמעון:
 אן מתקן כשפעלה כיון
 דאפשר במחשבה והכא נמי
 אפשר מחשבה: אן תקון
 של טבל לא: אן אחרת
 מהבאתם:

רבינו גרשום

ואיתקש מעשר בהמה
 למעשר דגן, דכתיב עשר
 תעשר בשתי מעשרות
 הכתוב מדבר כ"י, ובספרי
 כתוב ונחשב לכם תרומתכם
 ולא כתיב א' בבי תרומות
 הכתוב מדבר אלא כשם
 שתרומה גדולה ניתלת
 במדה ובמחשבה כך תרומת
 מעשר: מאליה הוא קדוש.
 אפילו לא קראו עשירי ולא
 קדש: דאיברד ליה עשירי,
 שיצא חזן ולא קראו אחד
 אלא שחק: אי נמי דאדורי
 שרמו בדור (עליון)
 שהוא עשירי: דלמא
 דאיפטר במנין הראוי,
 ששיצאו אלו עדיין היה
 העשירי שבריר חי והיה
 ראו להשלים מנינו ומשום
 הכי פטורין ולא משום שהיו
 מוקדשין: דהא: הא מני,
 דתשיעי נאכל במומו ר'
 שמעון דלא נעקר שם עשירי

בזאומ. שמהמך דעמך כן וכן יש בכרי הוה ולפי אומדנותו נוטל תרומה. **במהשבה.** שמהשך וואומרן שני לוגין שאני עמיד להפריש הרי תרומה כדאמרין (דמאי פ"י מ"ה) לגבי לוקח יין במנין המוכרין ולכרי קרי ליה מהשבה משום דליתו מונחי אותן אי נמי נתן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר. ותרוייהו אומדן ומהשבה נפקא לן מונחשבה: **ואיתקש.** ברש פירקין (לעיל ג.) ואת מעשרומיכם בשתי מעשרות הכמוז מדבר אחד מעשר בהמה וא' מעשר דגן: **קדוש מאליו.** שחם מנה א' עשר ובשמיני עשירי **דבר אע"פ** שלא ילא ולא מנאו קדוש מאליו: **ודילמא עשירי לא קרייה רחמנא.** דליהו ליה דין מעשר העלומה לירושלים ולהקריבו אלא קדוש גרידא קרייה רחמנא דקדושה חלה עליו ואינו נאכל אלא במומו. (א) א ענין אחר ודילמא עשירי לא קרייה שלא קרא שמו עשירי דלא לפשו קרא שמו ולכרי הו מעשר אבל היכא דלא קראו כלל לא ליהו קדוש כשאר מעשר. ולא מפי המוה: **דאיברד ליה עשירי.** שלפי שיהא בנותן משעה נצטר מעמנו שהו עשירי ולכן הו כשאר מעשר אע"פ שלא קרא עליו שם (ג.) אי נמי בריתא קמיידי כגון דלחוי עליה כשיא הדאה עליו כבאצטו שיהא מעשר אלא שלא דבר בפיו. אבל היכא דנשתייר דבר ולא קרא לו שם לא שמעינן אכתי דליהו קדוש כשאר מעשר: תשיעי נאכל במומו. הואיל וקראו עשירי א דתמורת שם מעשר מקדש לפשו ולאחרי כדלקמן (פ"א). אבל האחרים מיהא לא נפטריו או הואיל והוא תשיעי למנין ההבמות: **וכוסם פטורין.** השמוה שילאו ככר: **קדש ליה עשירי.** מאליו דבר אע"פ שלא ילא: **במנין הראוי.** כשיאלו משעה נפתח היה שם מנין הראוי לעשר עשירי היה עשירי קיים שהיה ראו ללמא תשיעי ולפטורין כיון דרשו ללמא דמי כמאן דילא ככר ופטר את המנין ולקמן) מפרש טעמא אבל איהו גופיה מיהא לא הוה קדוש עד שיהא: **והעשירי מעשר.** אלמא אכ"ג דלא ילא קדוש מאליו דבר. והשם פריך אכ"ג בריתא דקתי תשיעי נאכל במומו והתניא וכו':

לח דהדדי לימא דאיתקש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן אחד מעשרה אף מעשר בהמה אחד מעשרה בלא העברה חמת השבת אלא שיש עשר לפיו ונטול אחד מהם י"ל א מיימי דאכא אלעור לומר דילפינן תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומדן אע"פ שאין סברא א ללמד א (לגבי) הכי תרומה גדולה אין לה שיעור ותרומת מעשר ג' שיעור א ומקשינן לכו אהדין אע"ג דהו [כעין] אפשר (מאומדן אפשר) משאי אפשר א והכי נמי ילפינן מעשר בהמה ממעשר דגן דמפקינן קרא ממשמעותיה דכתיב כל אשר יעבור ופי' זה אינו מתיישב ללב ונראה לפרש 'דלר"י כ"י יהודה' הו מעשר אע"פ שאין שוין א ומקשינן לריה להתעשר דמקסמא אז חז דרכס להיות שוין הילכך צריכה לאוקמה כאכא אלעור בן גומל דשרי מאומדן ולא חייש למרבה במעשרות כדפרישית או לכל הפחות שרי בעין יפה כדאי' בהדיא במנחות (דף נד:) ואי לאו דאכא אלעור יא אמיתא אע"ג דבמעציר לא חיישינן בשוין כתי האי גונא שנטול אחד מעשרה דילפינן ממעשר דגן בעינן שוין וא"ת כיון דאכא אלעור שרי אפילו במעשר א אמאי אינטידין לאוקומי במנחות (שם) הא דלמך ר' אלעור כ"י יוסי אכא היה נוטל עשרה גרוגרות שבמקצוע על תשעים שבכלכלה והיינו בתרומת מעשר לוקמה במעשר גופיה י"ל נהי דר' יוסי כרבי יהודה סבר י"א מעשר כיוצא בו אמר דילמא אכא אלעור לית ליה ההוא סברא ועוד ניחא ליה לאוקמה בתרומת מעשר משום דמוכח רישא דתירוהא איירי א מדקמי תורמינן: **אף תרומת מעשר נשאת באומדן ובמחשבה.** וא"ת והא עיקר מהשבה בתרומת מעשר כתיב דכתיב לכה מן הגורן תרומה גדולה דמשמע א דגן ישראל מפרש מגורנו משמע שפשוט לו יומר בתרומה גדולה ובגטין (דף נ"א) פ"ה א' הא דיליף תרומת מעשר מתרומה גדולה לענין אומדן הוא דיליף אבל מהשבה ילפינן בתרוייהו מונחשבה ונראה דרבנן לא פליגי אכא אלעור לענין מהשבה אלא לענין אומדן וא"ת דלתיגי שנה יש בו שום טעם דלא מוקמי א ממששה בתרומת מעשר אע"ג דכתיב בגופיה כדאשכחן לענין מוקף א כדלמך בירושלמי א פרק שני (דקראוה כל התרומה כולה בתרומה מעשר א דמנן' כבורים (פ"ג מ"ה) מן תרומת מעשר שהו לכבורים בשתי דרכים נטלת מן התורה על המנא ושלן אן המוקף כבורים והא דפריך צ"כ כל הגט (גיטין דף נ:) גבי תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף י"א מעמיד ר"ת מדברייהם דמדאורייתא לא בעי מוקף ומיהו נראה דלענין מהשבה לא פליגי מדפריך ברש האיש מקדש (קדושין דף מ"א): גבי הא דיליף שלמות מתרומה מה לתרומה שכן נטלת במהשבה משמע דלכולי עלמא פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה אדם גם אדם ומיהו לפי מה שפי' א הקונטרס במהשבה פליגי דמשום מהשבה מוקי ר' יוסי כ"י יהודה א בשמעתין כאכא אלעור בן גמלא ומתוך פירושו י"א משתמע א דלפילו בתרומה גדולה לית להו מהשבה דאי אית להו מהשבה לא הוה כריך למימר דסבר כאכא אלעור בן גמלא דלפילו לרבנן נמי מצינו למילף מהשבה במעשר מדקרייה רחמנא תרומה ומיהו מצי יא למימר דמשום תרומת מעשר שבו קרייה רחמנא תרומה: **במהשבה.** פ"ה נתן עיניו בצד זה לשם תרומה ואוכל בצד זה ואע"פ שלא הפריש משמע שרשה לומר משום דכתיב עשרי ללכולי בלא הפרשה ושרינן נמי בשתיקה על ידי יא נתן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה וכל זה דנפקא לו מונחשבה עוד פירש לשון אחר במהשבה י"א מהשך ואומר כ' לוגין שאני עמיד להפריש ואע"פ שעתה אינו מפרש כלום ורובה לומר דדיבור כריך והא דשרי בלא הפרשה קרי מהשבה ואשכחן נמי יא דקרי א למחשבה דיבור כמו (צ"ב דף מ"ד) על כל דבר פשע יא דלמך לחייב על המחשבה כמעשה ונראה דכלא דיבור נמי הו תרומה מדתנן במנ' תרומות (פ"א מ"י) משעה לא יתרומו ואם תרמו תרומתם תרומה וחשיב אלם וזיבולמי מפרש טעמא משום דרכה ובמנ' שבעות פ"ג (דף כ"ו) א משמע בהדיא דשרי כשגמר בלבו אע"פ שלא הוליא בשפתיו א דכתיב כל נדיב לב וקאמרן תרומה וקדשים הוה להו שני כמזכים הבאים כאחד ולא ילפינן מייניהו שבעות וזמנה שאוכל בלא הפרשה אין קפידא דלכולי עלמא שרי כ"מ אע"פ שאין מפרש עמה דמוכח ההוא דהלוקח יין מנין הכותים דשרי לכ"ע אי לאו משום ברירה אי משום דחיישינן לבקיעת הגוד א י"א שם מקומות דשרינן מעשר שני לנפשו וא"ת כיון דשרינן תרומה לא יד יד ליה נתן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אמאי בתרומות ומעשרות כ"י הוה תנן (א) ונטול (שבת דף קמ"ב) לענין המדומע כאחד ונראה שפריך ליה והא מתקן א שני ר' אלעור כ"י הא דלמך נתן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה ונראה שפריך ליה כיון דלפרכ א במהשבה י"א מדומע שאני שכבר נתקן אבל תחלת תיקון יא לא שרינן מנעם דלפכר במהשבה ואפילו דמאי אסור לתקן כשבת דמוכח פ' בהמה מדליקין (שם דף נ"ד) ואע"ג דשרי ליה בנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר דמוכח פ"ק דחולין (דף ו') גבי ר"מ שאכל עלה של ירק צביט שאן': **ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן.** פ"ה מדכתיב עשר תעשר כדאמרין ברש פירקין ז"ל דלית ליה הא דלמך [רבא] לשנה הקשמייה ולא לדבר אחר ועוד ברש פירקין דרשינן הקשמייה אחרת א והבאתם שמה מעשרומיכם לר' עקיבא ושמא לא איתקש אלא לענין הבאה מיהו לרצא קשה היכי מפרש טעמא דרבי יוסי כ"י יהודה וכן בוצחים פרק צ"ש (דף מ"ה) דרשינן כדשי עובדי כוכבים אין עושים תמורה מדאיתקש תמורה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן ובמעשר דגן כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים וי"ל לענין לעשר מזה על זה כגון ממין על שאינו מינו דהו כעין חדש על יסן לגבי הכי דוקא אומר לשנה הקשמייה ולא לדבר אחר: